

МАҲАЛЛИЙ КАПИТАЛ БОЗОРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ТИЗИМЛИ ЎЗГАРИШЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ ОРҚАЛИ КАМБАҒАЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Мирзамахмудов Маъруфжон Махамадшариф ўғли
Ўзбекистон Республикаси
Иқтисодиёт ва молия вазирлиги,
Давлат қарзи департаменти, бўлим бошлиғи

Капитал бозорини ривожлантириш ва фискал сиёсат бир-бирини тўлдирувчи иккита восита бўлиб, улар биргаликда мамлакатнинг иқтисодий мақсадларига эришиш, жумладан, ташқи давлат қарзини камайтириш учун ишлатилиши мумкин. Давлат қарзи ва капитал бозори ривожланиши ўртасидаги боғлиқлик эса мураккаб бўлиб, бир қанча омилларга, жумладан, иқтисодий ривожланиш даражасига, институтларнинг сифатига, давлат қарзининг таркибига боғлиқ.

1-жадвал

Капитал бозори ривожланишининг SWOT таҳлили

	Кўмаклашади	Муаммо яратади
Ички таъсир	<p>Кучли (Strength)</p> <p>Корхоналар ва инвесторлар учун капиталга кириш имкониятини ошириш;</p> <p>Инвестицион имкониятларни диверсификация қилиш</p> <p>Кенгайтирилган молиявий барқарорлик ва рискларни бошқариш</p> <p>Хорижий инвестицияларни жалб қилиш ва халқаро рақобатбардошликни ошириш</p>	<p>Кучсиз (Weakness)</p> <p>Чекланган инвестор таълими ва молиявий саводхонлик</p> <p>Ривожланмаган ҳуқуқий ва меъёрий база</p> <p>Шаффофлик ва ошқоралик талабларининг йўқлиги;</p> <p>Бир нечта ўйинчилар ўртасида бозор кучининг тўпланиши</p> <p>Кичик бизнес ва чакана инвесторлар учун кириш учун юқори тўсиқлар</p>
Ташқи таъсир	<p>Имконият (Opportunity)</p> <p>Инновацион молиявий воситалар ва маҳсулотларни жорий этиш;</p> <p>Капитал бозори инфратузилмаси ва технологиясини кенгайтириш;</p> <p>Трансчегаравий капитал оқимини ва жаҳон бозорлари билан интеграцияни рағбатлантириш;</p> <p>Регуляторлар ва саноат ўйинчилари ўртасида кўпроқ ҳамкорлик;</p> <p>Барқарор инвестициялар ва ижтимоий масъулиятни рағбатлантириш</p>	<p>Таҳдид (Threat)</p> <p>Иқтисодий ва сиёсий беқарорлик;</p> <p>Молиявий бозорлардаги ўзгарувчанлик ва ноаниқлик;</p> <p>Муқобил молиялаштириш манбаларидан рақобатни кучайтириш;</p> <p>Норматив ўзгаришлар ва мувофиқлик харажатлари;</p> <p>Киберхавфсизлик ва маълумотлар махфийлиги билан боғлиқ муаммолар</p>

Хусусан, бизнинг фикримизча капитал бозорини ривожлантириш ташқи давлат қарзини камайтириш каби фискал сиёсат мақсадларини қўллаб-қувватлашга ёрдам беради. Муқобил молиялаштириш манбаларини тақдим этиш орқали капитал бозорлари мамлакатнинг ташқи давлат қарзига боғлиқлигини камайтиришга ёрдам беради, бу эса ҳукуматларга ўз қарз даражасини бошқаришни осонлаштиради. Капитал бозорининг ривожланиши, шунингдек, қарз олиш харажатларининг пасайишига олиб келиши мумкин, чунки бу кредиторлар ўртасидаги рақобатни кучайтиришга ва қарз олиш билан боғлиқ риск мукофотини камайтиришга ёрдам беради. Бу мамлакатларга қарз олиш харажатларини ва ўз зиммасига олиши керак бўлган ташқи давлат қарзи миқдорини камайтиришга ёрдам беради.

Юқорида кўрсатилган таҳлилдан кўришимиз мумкинки, капитал бозорлари банк тизимларига қараганда анча хилма-хил ва мураккаб бўлиб, инвесторлар учун танлаш учун кенг турдаги молиявий воситалар ва маҳсулотларни таклиф этади. Улар, шунингдек, бозорга йўналтирилган бўлиб, нархлар ва фоиз ставкалари талаб ва таклиф билан белгиланади. Аксинча, банк тизимлари кўпроқ тартибга солинади ва барқарор, ишончли молиялаштириш манбаларини таъминлашга қаратилган.

Яхши ривожланган капитал бозори, шунингдек, якка тартибдаги инвесторларга акцияларга, облигацияларга ва бошқа молиявий воситаларга инвестициялар киритиш орқали иқтисодиётнинг ўсишида иштирок этиш имкониятини бериши мумкин. Ушбу инвестицияларнинг қиймати ошгани сайин, шахслар шахсий бойликлари ва даромадларининг ўсишини кўришлари мумкин. Ривожланган капитал бозори хорижий инвестицияларни жалб қилиши мумкин, бу эса иқтисодий ўсишни ва иш ўринларини яратишни янада рағбатлантиради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Senadza, Fiagbe, & Quartey. (2018). The Effect of External Debt on Economic Growth in Sub-Saharan Africa. *International Journal of Business and Economic Sciences Applied Research*, 61–69. doi:<https://doi.org/10.25103/ijbesar.111.07>
2. Riffat & Munir. (2018). Exploring the Channels and Impact of Debt on Economic Growth in South Asia. *Journal of Policy Modeling*(19(2)), 171–191. doi:<https://doi.org/10.1177/1391561418794692>
3. Soydan & Bedir. (2015). External Debt and Economic Growth: New Evidence for an Old Debate. *Journal of Business, Economics & Finance*(4(3)), 500–522.

-
4. Siddique, Selvanathan, & Selvanathan. (2016). The impact of external debt on growth: Evidence from highly indebted poor countries. *Journal of Policy Modeling*, <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2016.03.011>.
 5. Krugman P. (1988). Financing vs. forgiving a debt overhang. *J. Dev. Econ.*(29(3)), 53–268.